

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ У СФЕРІ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ВИДОБУТКУ КОРИСНИХ КОПАЛИН (БУРШТИНУ-СИРЦЮ)

Р. Ф. Черниш,
кандидат юридичних наук,
Житомирський національний агроєкологічний університет,
УСБ України в Житомирській області

В доповіді піднімаються окремі проблемні питання пов'язані із законодавчою регламентацією питань видобутку бурштину-сирцю.

Ключові слова: бурштин, видобуток бурштину, нормативно-правова регламентація процедури видобутку бурштину.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Існування в Житомирській, Рівненській та Волинській областях стихійного промислу із видобутку та реалізації бурштину в умовах відсутності дієвої системи контролю з боку держави створює реальні загрози державній безпеці в економічній, екологічній, соціальній та криміногенній сферах.

Україна посідає друге місце в світі за запасами бурштину, при цьому вирізняється найвищим у світі відсотком бурштину ювелірної якості в покладах [1]. Однак легальний видобуток та експорт бурштину в Україні складає лише біля 5%, а в Житомирській області законний видобуток зазначеної копалини взагалі відсутній.

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є визначення проблем нормативно-правової регламентації процедури видобутку бурштину в Україні.

Результати досліджень. За оцінкою фахівців, в Україні щорічно нелегально видобувається бурштин-

сирець на суму 210-220 млн. дол. США загальною кількістю 40-50 тонн, при загальних запасах залягання біля 1500 тонн. При цьому, офіційно Україна щорічно видобуває лише близько 3-4 тонн бурштину. В результаті країні щорічно завдається збитків на сотні мільйонів доларів. Невелика глибина залягання (лише 2-7 м) зумовлює те, що український бурштин-сирець на 20-40% дешевший, ніж в інших країнах.

Основними чинниками, які сприяють розвитку т.зв. «бурштинової лихоманки» є:

- наявність на території області розсіяних покладів бурштину, переважно у північно-західних районах (Коростенський, Олевський, Овруцький, Ємільчинський та Лугинський), які не були в достатній мірі досліджені (ті ділянки, що були розвідані, визначені як неперспективні для промислової розробки);

- відсутність дієвого механізму обмежень щодо обігу бурштину на території держави.

Постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 1994р. №827 «Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення» бурштин відноситься до корисних копалин загальнодержавного значення, ювелірної сировини, дорогоцінного каміння [3]. Це означає, що без отримання спеціального дозволу бурштин видобувати заборонено. За незаконний видобуток бурштину чинним законодавством передбачена незначна відповідальність згідно КУпН (ст. 47 «Порушення правил державної власності на надра» визначає покарання у вигляді штрафу у розмірі від десяти до тридцяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а ст. 189-1 «Порушення порядку видобутку, виробництва, використання та реалізації дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння»

передбачає максимальне покарання у вигляді штрафу в 350 грн.) [4] та КК України (вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 240 «Порушення правил охорони або використання надр», карається штрафом від трьохсот до шестисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян) [2].

Крім того, практика застосування активних заходів впливу на порушників (вилучення з автотранспорту під час його руху знарядь незаконного видобутку бурштину) свідчить про те, що в переважній більшості випадків суди задовольняють вимоги порушників щодо повернення матеріальних засобів, які використовувались під час процесу незаконного видобутку бурштину (повертаються гідравлічні помпи, автотранспортні засоби, інша техніка тощо).

Висновки та пропозиції. Підсумовуючи вищевикладене, можна прийти до висновку, що припинення незаконного користування бурштиноносними надрами та введення його в цивілізоване русло із врахуванням інтересів держави, бізнесу та старателів, має бути принциповим питанням для органів влади і відбуватись комплексно із відповідними змінами в законодавстві, продуманими рішучими і злагодженими кроками різних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також правоохоронних структур.

З цією метою вважається за доцільне на законодавчому рівні:

1) розробити та прийняти закон, що регулює старательську діяльність (старатель, старательська артіль, старательська ділянка), що дозволить застосовувати такий спосіб самоорганізації в інших сферах господарської діяльності (збиральництво, добування інших видів корисних копалин тощо);

2) забезпечити внесення змін до ЗУ «Про товарну

біржу», в якому передбачити можливість функціонування т.зв. бурштинових бірж та механізмів їх належного функціонування;

3) передбачити зміни до Земельного Кодексу України в частині відміни повноважень обласних управлінь Держгеокадастру щодо права розпоряджатись землями сільськогосподарського призначення без рішення органів місцевого самоврядування, виключивши корупційну складову, яка в т.ч. сприяє незаконному заволодінню земельними ділянками в місцях залягання бурштину, встановивши також можливість розірвання договорів оренди з користувачем, який не використовує землю за цільовим призначенням (виращування сільгоспкультур тощо);

4) внести зміни до Кримінального кодексу України в частині посилення санкцій за незаконний видобуток надр, а саме:

- у ч. 2 ст. 240 КК України доцільно встановити кримінальну відповідальність за переміщення та збут незаконно видобутих корисних копалин загальнодержавного значення;

- до ч. 3 та 4 ст. 240 КК України доцільно ввести кваліфікуючі ознаки - «вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою» та «службовою особою з використанням службового становища».

- санкцію ч. 2 та 3 ст. 240 КК України слід посилити шляхом збільшення максимальної межі позбавлення волі до шести років (покарання у вигляді позбавлення волі до шести років дає підстави віднести цей злочин до категорії тяжких).

Список використаних джерел

1. Новини України і світу [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.newsru.ua/ukraine/25tag2016/skandaliantar.html>.

2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/827-94-п>.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр4>.